

УДК 336:[330.322+330.341.1](477+4/9)

Розвиток механізмів фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності: вітчизняний і зарубіжний досвід

Володимир Борисович Самофалов,
головний спеціаліст
Центру наукових досліджень Національного банку України,
кандидат юридичних наук

Анотація. Проаналізовано вітчизняний і зарубіжний досвід розвитку механізмів фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності. Відзначається посилення ролі держави в інвестиційних процесах, яка забезпечує фінансову підтримку банків, що беруть участь у реалізації інноваційних національних проектів. Зазначається, що використання механізмів фінансування інновацій сприятиме створенню сучасного виробництва, упровадженню нових знань, технологій і принципів управління, підвищенню рівня міжнародної конкурентоспроможності національної економіки та рівню зайнятості у країні.

Ключові слова: інвестиції, інновації, механізм фінансування, банки.

Постановка проблеми. У сучасних умовах актуальним є питання щодо залучення національних та іноземних інвестицій для розробки новітніх інноваційних проектів, які сприятимуть створенню високотехнологічних виробництв, імпортозаміщенню, підвищенню рівня міжнародної конкурентоспроможності національної економіки та рівня зайнятості у країні. Водночас аналіз економічної ситуації у країні та іноземний досвід із зазначених питань свідчать про наявність певних проблем і невикористаних можливостей, що обмежують можливості широкого використання механізмів фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності у країні.

Сьогодні інвестиції як форма капіталовкладень в економіку виступають найважливішим джерелом її зростання та розвитку. Одним із ключових посередників у реалізації інвестиційних пропозицій є банківський сектор. В умовах економічної глобалізації та інтеграції світових фінансових ринків відбувається значне розширення доступу банків до позикових ресурсів як внутрішнього, так і міжнародного ринків капіталів, що визначається розширенням кола фінансових інструментів із залучення фінансування, які можуть бути використані в інвестиційній банківській діяльності. У цьому зв'язку особливого значення набувають питання, пов'язані з розвитком механізмів фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності, та ролі банків у цьому процесі.

На сьогодні формами підтримки інноваційної діяльності в Україні є: пряме бюджетне фінансування, пільги з оподаткування прибутку, одержуваного від реалізації наукових розробок, звільнення від сплати податку на власність і землю, що належать до наукових організацій, звільнення від імпортних мит на ввезене майно наукових організацій, необхідне для проведення інноваційних розробок, надання винахідникам і впроваджувальним підприємствам безвідсоткових банківських позичок, створення венчурних інноваційних фондів, що користуються податковими пільгами, зниження державних патентних зборів для індивідуальних винахідників, право на прискорену амортизацію обладнання; створення мережі технополісів і технопарків тощо.

Підтримка інновацій є одним із пріоритетів у політиці уряду, що вимагає вироблення механізмів та інструментів такого сприяння з боку нашої держави. Вітчизняні інноваційні підприємства потребують не тільки джерел інвестицій, а й ефективних інструментів управління цими інвестиціями. За наявності таких інструментів інноваційні підприємства здатні реалізувати закладений у них потенціал і забезпечити підвищену, порівняно з ринковою, дохідність на вкладений капітал. Вивчення і застосування успішного зарубіжного досвіду створює реальні передумови для розроблення механізму ефективного фінансування інноваційної діяльності підприємств.

Інструменти управління інвестиціями інноваційних підприємств повинні мати системний характер, що дозволяє говорити про необхідність формування системи управління інвестиціями інноваційних організацій. Ефективна система управління інвестиціями цих структур навіть за умови обмеженості інвестиційних ресурсів здатна створити можливості для розвитку інноваційного сектору вітчизняної економіки.

У зв'язку із цим важливою є розробка ефективних інструментів (одним з яких є механізм фінансування інноваційної діяльності) для інноваційних підприємств, які здатні в довгостроковій перспективі стати катализаторами розвитку вітчизняної економіки. Залучення іноземного інвестування представляє ширші можливості для залучення капіталу, особливо у формі прямого інвестування інновацій, істотно розширює можливості реалізації національних інноваційних проектів.

Державною програмою активізації розвитку економіки на 2013–2014 роки передбачено якнайширше залучення інвестицій для створення сучасного виробництва, упровадження нових знань, технологій і принципів управління, підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності економіки країни та рівня зайнятості. Урядом уже здійснено заходи відносно поліпшення інвестиційного клімату та бізнес-середовища, у тому числі щодо дерегуляції підприємницької діяльності [1].

Необхідність модернізації виробництва та структурної перебудови економіки потребує створення

умов для акумулювання інвестиційних ресурсів і посилення інвестиційного потенціалу економіки.

Для створення сприятливого інвестиційного клімату Державна програма передбачає як заходи з дерегуляції, так і заходи із забезпечення макроекономічної стабільності, зокрема: забезпечення оптимального рівня інфляції, який не перешкоджатиме економічному розвитку країни; стимулювання здійснення інвестиційних операцій у національній валюті; забезпечення збалансованості державних фінансів із реальними можливостями національної економіки; забезпечення фінансової стабільності; зниження адміністративних бар'єрів для розвитку підприємництва; зменшення втручання органів контролю в господарську діяльність; стимулювання реалізації інвестиційних проєктів у пріоритетних галузях економіки; утворення державного банку розвитку з метою стимулювання та підтримки розвитку пріоритетних галузей економіки, реалізації інвестиційних та інноваційних проєктів, залучення довгострокових зовнішніх інвестицій у національну економіку; стимулювання інвестиційної активності суб'єктів малого підприємництва [2].

За станом на 01.01.2013 р. в економіку України надійшли інвестиції в сумі 55,7 млрд дол. США зі 136-ти країн світу. Із країн ЄС внесено 43,61 млрд дол. інвестицій (78,3%), СНД – 4,31 млрд (7,7%), з інших країн світу – 7,79 млрд дол. (14,0%). До п'ятірки основних країн-інвесторів увійшли Кіпр – 17,69 млрд дол., Німеччина – 6,12 млрд, Нідерланди – 5,26 млрд, Росія – 3,81 млрд, Австрія – 3,42 млрд дол. [3].

Водночас від українських громадян, які працюють за кордоном, 2012 року до України надійшло понад 7,5 млрд дол. грошових переказів, що становило 4,3% від ВВП. При цьому з року в рік простежується тенденція до зростання такого роду інвестування. Зокрема, 2011 року від заробітчан надійшло 7,02 млрд дол., 2010-го – 5,9 млрд [4].

Важливим чинником для залучення іноземних інвестицій є **інвестиційна привабливість країни**. Так, за результатами опитування, що було проведено 2012 року в Києві Європейською бізнес-асоціацією, індекс інвестиційної привабливості України становив 2,19 бала з п'яти можливих. Експерти Асоціації опитали 115 топ-менеджерів своїх компаній-членів, які назвали основні причини низького рівня інвестиційної привабливості України [4].

На думку респондентів, іноземні інвестиції не надходять в Україну через посилення тиску на бізнес із боку владних структур, фаворитизм, складне адміністрування податків та корупцію. Так, про посилення тиску на бізнес згадали 17% респондентів, ще 13% – віднесли до негативних змін фіскальну політику та оподаткування. Особливо проблемними для інвесторів залишаються питання відшкодування ПДВ, перенесення збитків попередніх періодів і непередбачуваність регуляторної політики. До позитивних факторів 10% опитаних віднесли проведення Євро-2012 в Україні та пов'язане з ним будівництво інфраструктурних об'єктів й автомагістралей. Ще 7% із них вважають позитивними змінами спрощення певних митних процедур, а 6% відзначають позитивні зміни в окре-

мих галузях: нафтогазовидобувній (3%) та інформаційно-комунікаційній (3%); 3% інвесторів позитивом вважають утримання стабільного курсу національної валюти, а 2% – вказують на спрощення податкових процедур [5].

Певні можливості для фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності існують в Україні на національному рівні, зокрема, це стосується **залучення коштів фізичних осіб у банках** під конкретні програми, які можуть отримати відповідне страхування. Сьогодні обсяг коштів фізичних осіб у банківській системі (на 01.01.2013) становить 370 млрд грн, при цьому обсяги строкових вкладів фізичних осіб 2012 року зросли на 21,8%, або на 51,7 млрд грн.

Другим інвестиційним фактором можуть бути кошти, що надходять в Україну від українських громадян, які працюють за кордоном: за різними оцінками, загальна сума таких надходжень (офіційними і неофіційними каналами) становить щорічно від 8 до 10 млрд дол.

Третім фактором залучення додаткових фінансових коштів до фінансування інвестиційних та інноваційних програм можуть бути гроші від зменшення «тінізації» економіки України. У цілому у «тіні» функціонує від 9 до 18% світової економіки. Зокрема, згідно з розрахунками фахівців Світового банку, зробленими для 162-х країн світу, частка тіньової економіки в Україні найвища в Європі – 46,8% від офіційного ВВП. Разом з Україною до трійки європейських лідерів за рівнем тінізації входять Молдова (44,3%) і Білорусь (43,3%), тоді як Росія займає четверте місце (40,6%). У розвинених країнах, за оцінками експертів Світового банку, цей показник становить 10–15% (у Німеччині – 12%, США – 9%).

Світовий досвід фінансування інноваційної діяльності показує, що інноваційний процес може успішно розвиватися як за рахунок приватного, так і державного фінансування. Усе залежить не від характеру джерела інвестицій, а від його ефективності. При цьому важливу роль відіграє рівень розвитку інноваційного клімату в країні, законодавча база, що регулює відносини учасників інноваційного процесу, розвинене інформаційне та матеріально-технічне забезпечення наукових досліджень, співпраця між суб'єктами інноваційної діяльності.

Система фінансування інноваційних розробок і реалізації інноваційних проєктів за кордоном (передусім, у США, Японії, країнах ЄС) характеризується наявністю множинності джерел надходження коштів: держава (через державний бюджет або спеціальні фонди, якими розпоряджаються державні органи); промислові компанії та транснаціональні корпорації (за рахунок власних джерел); вищі навчальні заклади (приватні і державні); некомерційні організації (безприбутковий сектор), такі як дослідні корпорації бізнесу, професійні науково-технічні товариства, приватні благодійні фонди, незалежні дослідницькі центри та інститути; іноземні інвестиції.

При цьому державне фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності національних компаній може включати:

- державні програми фінансової та технічної підтримки інноваційних компаній, що виконують інноваційні розробки за тематикою урядових організацій (США, Японія, Велика Британія, Китай, Індія);
- пряме фінансування (субсидії, позики), які досягають 50% витрат на створення нової продукції і технологій (США, Франція та ін.);
- цільові дотації на науково-дослідні розробки (практично в усіх розвинених країнах);
- створення фондів упровадження інновацій з урахуванням можливого комерційного ризику (Велика Британія, Нідерланди, Німеччина, Франція, Швейцарія);
- надання позик, у тому числі без виплати відсотків (Швеція); безоплатні позики на покриття 50% витрат на впровадження нововведень (Німеччина);
- зниження державних мит для індивідуальних винахідників і надання їм податкових пільг (Австрія, Німеччина, США, Японія), а також створення спеціальної інфраструктури для їх підтримки та економічного страхування (Японія);
- відстрочення сплати мит або звільнення від них, якщо винахід стосується економії енергії (Австрія);
- полегшення оподаткування для підприємств, що діють в інноваційній сфері, у т. ч. виключення з оподаткування витрат на інноваційні розробки, пільгове оподаткування університетів і науково-дослідних інститутів (Велика Британія, Індія, Китай, США, Японія);
- законодавче забезпечення захисту інтелектуальної власності та авторських прав (у всіх розвинених країнах);
- державні програми зі зниження ризиків і відшкодування ризикових збитків (США, Японія);
- створення широкої мережі фондів венчурного капіталу, що використовується для реалізації інноваційних проектів малими та середніми підприємствами (у всіх розвинених країнах і країнах, що розвиваються);
- створення мережі наукових парків, бізнес-інкубаторів та зон технологічного розвитку (у всіх розвинених країнах і країнах, що розвиваються);
- створення потужних державних організацій (корпорацій, агентств, центрів), що забезпечують всебічну науково-технічну, фінансову та виробничу підтримку інноваційних підприємств (США, Японія, Індія, Китай) [6].

Останнім часом, під впливом фінансово-економічної кризи, зростала кількість країн, які активізували практику податкового стимулювання інноваційних проектів і розробок. Наприклад, 2008 року податкові пільги компаніям, які здійснювали такі роботи, надавала 21 (із 34-х) країна ОЕСР (2004-го – 18, 1995-го – 12). **Франція** та **Іспанія**, крім того, надають значні субсидії національним компаніям, не проводячи при цьому диференціації між великим і малим підприємством. Водночас **Канада** і **Нідерланди** надають

більш відчутну підтримку малим підприємствам, аніж великим. При цьому, виходячи із завдань, що стоять перед національною економікою, уряд відповідної країни може встановлювати ще більш вигідні умови. Так, наприклад, в **Австралії** 1985 року промислові компанії отримали право на знижку в розмірі 150% від обсягу проведених ними витрат на науково-дослідні роботи. Такий високий рівень пояснювався необхідністю створення умов для реалізації країною політики «технологічного ривка» з метою форсування науково-технічного прогресу [6].

Недоодержуючи кошти до бюджету при їх оподаткуванні, держави разом із тим мають гарантію їх використання в інтересах інноваційного та наукового розвитку, причому в тих напрямках, які диктуються потребами ринку і можуть принести швидке повернення вкладених коштів. Слід зазначити, що тенденція використання податкового стимулювання інноваційних розробок характерна не тільки для розвинених країн, а й для держав, що розвиваються, зокрема таких, як Китай, Бразилія, Індія та Південна Африка.

Часто традиційні шляхи фінансування за рахунок банківського кредиту можуть бути недоступні компаніям, які здійснюють процес розробки і комерційного освоєння нових технологій, продуктів та інших інноваційних об'єктів. Якщо велика корпорація має доступ до різного роду фінансових ресурсів для комерційного освоєння результатів роботи її інноваційних підрозділів, то компаніям малого бізнесу або щойно створеним з метою реалізації інноваційної ідеї фірмам більшість цих ресурсів недоступні в силу відсутності необхідного рівня доходів, кредитної історії, а також можливості надати будь-які матеріальні активи як заставу. Для таких компаній єдиним способом фінансування інновацій часто стає **механізм венчурного фінансування**. Серед форм венчурного фінансування виділяють інвестиції в акціонерний капітал та інвестиційні позики, як правило, середньострокові (для США і Західної Європи) – на строк від трьох до семи років.

За кордоном, особливо у США і в деяких країнах Західної Європи, механізм венчурного фінансування інноваційних проектів активно використовується вже протягом тривалого часу. При цьому основний потік венчурного капіталу в США залучається зі спеціалізованих венчурних фондів. Такі фонди фінансуються за рахунок неформальних об'єднань інвесторів, включаючи пенсійні та благодійні фонди, страхові компанії, банківські холдингові компанії, транснаціональні корпорації, індивідуальних та іноземних інвесторів, а також так званих «венчурних професіоналів», які є посередниками між джерелом інвестицій і компаніями, що здійснюють реалізацію інноваційних проектів і не котируються на фондовій біржі [7].

Привабливість вкладень капіталу у венчурні підприємства обумовлена такими обставинами:

- придбання пакета акцій компанії з імовірно високою рентабельністю;
- забезпечення значного приросту капіталу (від 15 до 80% річних);
- наявність податкових пільг.

На відміну від США (обсяг венчурного капіталу – понад 22 млрд дол.), де венчурне фінансування орієнтовано на високотехнологічні галузі, венчурний капітал у країнах Західної Європи спрямовується до основних галузей економіки. При цьому головними джерелами капіталу виступають саме банківські структури.

У США ключова роль у державній інвестиційній політиці відводиться податковим інструментам. Крім цього, здійснюється послідовна ліберальна макроекономічна політика, спрямована на стабілізацію за допомогою ринкових інструментів цін і процентних ставок. Переважною формою державного фінансування досліджень і розробок є федеральна контрактна система, через яку фінансується близько 70% інноваційних проектів, причому переважна частина контрактів укладається державними відомствами з приватними компаніями на конкурсній основі.

Для державної підтримки інновацій у Сполучених Штатах характерно використання програмно-цільового підходу. При цьому фінансові ресурси концентруються як на пріоритетних технологічних (біотехнологія, електроніка, енергетика), так і на галузевих (аерокосмічне, військово-промислове виробництво тощо) напрямках. Важливим засобом стимулювання залучення інвестицій для створення інноваційної продукції є Програма державної підтримки інвестиційних компаній малого бізнесу, яка діє у США вже понад 50 років. У її рамках ці компанії можуть розраховувати на фінансову допомогу держави, що досягає від однієї третини до половини акумульованого приватного капіталу, при цьому більш ніж 60% коштів припадає на високотехнологічні підприємства.

Іншою формою прямого державного регулювання є **надання субсидій** спеціальними науковими фондами, що утворюються за рахунок внесків та бюджету таких державних відомств, як Національний науковий фонд або Національний інститут здоров'я, котрі використовують бюджетні кошти для надання субсидій за індивідуальними дослідницькими проектами їхнім виконавцям, а не організаціям, де вони працюють. Для отримання коштів фахівцям необхідно надати обґрунтування своїх наукових ідей, які повинні відповідати розв'язанню проблем, що цікавлять конкретний науково-дослідницький фонд, та переліку опублікованих критеріїв [8].

Крім прямого державного стимулювання розвитку науки і техніки, стимулювальна роль держави в інноваційній діяльності полягає також й у створенні непрямих стимулів, основними з яких є **податкові пільги і система прискореної амортизації основного капіталу**. Податкові пільги стимулюють зростання власних витрат компаній на проведення інноваційної діяльності. У США, наприклад, введено знижку з податку на прибуток у розмірі 20% витрат на програми фундаментальних наукових досліджень, що здійснюються університетами за контрактами з промисловими компаніями. Крім того, у Сполучених Штатах інвестування коштів у компанії, що фінансують інноваційну діяльність, стимулюється зменшенням ставки оподаткування прибутку від реалізації їхніх акцій.

Інший метод непрямого стимулювання інноваційного процесу, що полягає в технічному переозброєнні підприємств, – амортизаційна політика. Прискорена амортизація основного капіталу дозволяє інвесторам відображати у своїх фінансових звітах частину прибутку у формі вартості витрачених засобів виробництва. У результаті відбувається перерозподіл прибутків в амортизаційні фонди, що не обкладаються податком і значно збільшує швидкість обороту основного капіталу, а отже, й інноваційного процесу. Крім прямого і непрямого фінансування інновацій, координувальна роль держави в розвитку механізмів фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності полягає також у формуванні інфраструктури забезпечення досліджень і розробок. Це знаходить своє відображення в державному, приватному та іноземному інвестуванні таких структур, як технополіси, технопарки, «бізнес-інкубатори» та ін.

У **Великій Британії**, крім традиційних організаційних форм інноваційної діяльності, широкий розвиток отримали дослідні асоціації за галузями і видами продукції. Стимулюється також співробітництво університетів і бізнесу, підтримується комерціалізація передових технологій, удосконалюється наукова та технологічна база.

В організаційному плані у Великій Британії, як і в інших європейських країнах, створюються і функціонують наукові і технологічні парки із широким спектром функцій і різноманітними структурами. Наприклад, Кембриджський технопарк являє собою групу дослідних організацій і наукоємних, високотехнологічних виробничих фірм, які розміщені недалеко від відомого університету і використовують переваги від взаємодії з ним. У технопарку функціонують 65 високотехнологічних організацій та підприємств, де працюють понад 5 тисяч наукових працівників.

В **Японії**, яка є світовим лідером із фінансування інвестиційної діяльності (3,3% від ВВП, США – 2,4%, Китай – 1,5%), на відміну від США та країн ЄС, частка приватних інвестицій на розвиток інноваційної діяльності перевищує 70%. Держава відіграє виключно активну роль загальної координації науково-дослідних робіт у країні, у реалізації широкомасштабних програм розвитку інновацій та заохочення приватних компаній. Державне фінансування поширюється на малі та середні фірми.

Японська інвестиційна модель будується на активному партнерстві між державою і приватними інвесторами. Велике значення надається співпраці фінансово-промислових груп і держави у формі спеціальних фондів і програмних досліджень відповідно до загальнонаціональних пріоритетів, а також залученню заощаджень громадян (пенсійні накопичення та поштові депозити) [8]. Крім того, у країні широко застосовується практика передання приватним фірмам обладнання наукових лабораторій і підприємств, а також результатів досліджень державних установ, університетів, у тому числі науково-технічної інформації. До того ж при розробленні ключових інновацій приватним фірмам, що випускають нову продукцію

на базі новітніх технологій, надаються значні (до 50%) податкові пільги на термін від трьох до п'яти років.

Для **Фінляндії** та **Італії** характерне активне державне субсидування промисловості. Причому державна підтримка в цих країнах орієнтована на надання сприяння промислового експорту, включаючи пряме фінансування. У Фінляндії короткострокове фінансування експорту в основному здійснюється комерційними банками, однак середньо- і довгостроковим фінансуванням займаються спеціальні організації, що надають кредити як на комерційних, так і на пільгових умовах.

Велика увага у Фінляндії приділяється залученню іноземного капіталу, необхідного для стимулювання зростання економіки, тому держава надає підтримку іноземним інвесторам, які планують вести діяльність в економічно менш розвинених районах Фінляндії. Таке сприяння надається за допомогою регіональних фондів розвитку, координаторами діяльності яких виступають різні міністерства. Витрати Фінляндії на потреби інноваційного сектору становлять близько 3,5% ВВП, що є одним з найбільш високих показників серед європейських країн (відповідний середньоєвропейський показник – 1,8%).

В **Австрії** важливу роль в опосередкованому державному фінансуванні відіграє система спеціальних інвестиційних фондів, діяльність яких реалізується через механізм банківського кредитування. Фінансування таких фондів здійснюється не тільки за рахунок надходжень із бюджету, а й шляхом залучення вільних коштів Австрійського національного банку.

У **Росії** видатки на науково-дослідні розробки становлять 1,2% ВВП. При цьому, якщо частка корпоративних (найбільш ефективних у плані комерціалізації) витрат на інновації у США становить 2/3 від загальних затрат, то в Росії, навпаки, більш як половина коштів на дослідження і розробки – це витрати держави. У російському науковому секторі домінують підприємства, які перебувають у державному секторі, – близько 72% (для порівняння: у Канаді – 10%, США – 7%), що актуалізує проблему практичного впровадження інновацій і задоволення потреб реального сектору в інноваційних розробках.

Кредитування економіки в **Кумай** покладено на банківську систему. Двома його основними видами є державне і комерційне кредитування. У сфері комерційного кредитування процентні ставки за кредитами, а також напрями кредитування формуються на основі ринкових принципів. Державне кредитування відіграє роль основного інструменту здійснення урядової економічної політики, для чого в КНР створені три державні банки розвитку.

Державне фінансування і регулювання діяльності науково-технічних організацій, технопарків та інженерних центрів у Китаї проявляється у визначенні напрямів досліджень і в розвитку високотехнологічних виробництв, а також у бюджетному фінансуванні стратегічно важливих проектів.

У рамках спеціальної програми розвитку високотехнологічного сектору в Китаї вже на початковому періоді в 1997–2001 рр. щорічно вкладалося у фунда-

ментальні та прикладні дослідження понад 13 млрд дол. Ці кошти спрямовувалися на допомогу дослідним інститутам та інноваційним компаніям для комерціалізації результатів фундаментальних досліджень у сфері електроніки та інформаційних технологій. Уряд надав китайським виробникам комп'ютерів та електроніки додаткові податкові пільги, що значною мірою захистило їхні інтереси від зарубіжних конкурентів. З метою стимулювання залучення високих зарубіжних технологій до Китаю був прийнятий закон, за яким іноземні компанії могли вийти на китайський ринок, тільки заснувавши спільне підприємство з китайською фірмою. Американські, європейські, японські і тайванські виробники електронної техніки в масовому порядку стали розміщувати в КНР свої виробництва і давати великі підряди китайським компаніям, що дозволило Китаю 2007 року вийти на друге місце у світі після США за обсягом виробництва електронного обладнання.

Для об'єднання зусиль низки країн у рамках фінансування спільних інноваційних проектів також створюються **міжнародні інноваційні структури**, зокрема «Європейська мережа інноваційних бізнес-центрів», яка надає підтримку розвитку інноваційної діяльності малих та середніх підприємств у країнах. Вона була заснована 1984 року з ініціативи Європейської комісії й нині об'єднує 160 інноваційних бізнес-центрів і 70 асоційованих членів. У рамках мережі активно взаємодіють інкубатори, технопарки, інноваційні та технологічні центри, дослідні інститути, інформаційні системи, центри трансферу технологій та інші організації.

Дослідження зарубіжного досвіду фінансування інвестиційної діяльності банків низки провідних країн світу дозволяє зробити такі висновки:

- по-перше, у силу загальної тенденції до універсалізації банківської діяльності відбувається поступове стирання відмінностей між операціями, проведеними універсальними та інвестиційними банками. Разом із тим у низці країн досить широко представлені спеціалізовані інвестиційні банки, виключною сферою діяльності яких є операції з цінними паперами, надання довгострокових кредитів, фінансування інвестиційних проектів, участь у капіталі фінансових і нефінансових підприємств, реструктуризація бізнесу за допомогою злиття і поглинання, угоди з нерухомістю, консалтингові і депозитарні послуги;
- по-друге, відзначається посилення ролі держави в інвестиційних процесах, яка забезпечує фінансову підтримку банків, що беруть участь у реалізації великих національних проектів, шляхом забезпечення доступу на поворотній основі до засобів різних бюджетів і фондів, надання державних пільг і гарантій, участі в капіталі кредитних організацій;
- по-третє, для банківських систем розвинених країн характерний досить тривалий термін інвестиційного кредитування (в європейських країнах – 10–15 років, у США – 7–12 років),

що багато в чому визначається залученням до сфери інвестиційної діяльності банків, крім традиційних джерел фінансування, коштів, накопичених системами спільного та індивідуального інвестування (брокерські депозити, індивідуальні пенсійні рахунки, страхові та поштові депозити тощо).

Аналіз вітчизняного та іноземного досвіду свідчить, що підтримка інновацій має бути одним із пріоритетів економічної політики уряду, що вимагає повномасштабної реалізації чинних програм і розробки нових механізмів та інструментів такої допомоги з боку держави. Доцільним є також перегляд наявних підходів до фінансування інноваційної діяльності в Україні, адаптації відомих, а за потреби й розробці нових принципів і механізмів використання інвестиційних ресурсів, виходячи з існуючих внутрішніх і зовнішніх умов [9]. При цьому першочергова державна підтримка залученню вітчизняних та іноземних інвестицій необхідна в тих галузях, де Україна має відносні переваги.

Вітчизняні інноваційні підприємства і проекти потребують не тільки джерел інвестицій, а й ефективних інструментів і механізмів управління цими інвестиціями. За наявності ефективних інструментів управління іноземними інвестиціями інноваційні підприємства здатні реалізувати закладений у них потенціал

і забезпечити підвищену, порівняно з ринковою, дохідність на вкладений капітал. Вивчення і застосування успішного зарубіжного досвіду створює реальні передумови для розроблення механізму ефективного фінансування інноваційної діяльності підприємств.

Для забезпечення зростання обсягів довгострокового інвестиційного кредитування доцільно сформувати систему податкових стимулів з метою надання комерційними банками довгострокових інвестиційних кредитів для галузей, які визначають динаміку розвитку вітчизняної економіки, і – державних гарантій під інвестиційні проекти, що сприяють технологічній модернізації виробництва.

Інструменти управління інвестиціями інноваційних підприємств повинні мати системний характер, що дозволяє говорити про необхідність формування механізму управління інвестиціями інноваційних підприємств [10]. Ефективна система управління інвестиціями проектів навіть за умови обмеженості інвестиційних ресурсів може створити можливості для розвитку інноваційного сектору вітчизняної економіки. Беручи до уваги поставлені на державному рівні завдання, стає актуальним розроблення ефективних інструментів (одним з яких є механізм фінансування інноваційної діяльності) для інноваційних підприємств, які здатні стати каталізаторами розвитку вітчизняної економіки.

Список використаних джерел

1. Державна програма активізації розвитку економіки на 2013–2014 роки: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2013 р. № 187 // <http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/cardnpd>.
2. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у 2012 році / Державна служба статистики України // Експрес-випуск. – 2013. – № 03.5-27/217.
3. Платіжний баланс і зовнішній борг України: 2012 рік / Національний банк України. – К., 2013. – С. 81–84.
4. Україна досі не стала привабливою для інвестицій / Європейська бізнес-асоціація. – 10.07.2013 // http://ipress.ua/news/ukraina_dosi_ne_stala_pryvablyvoyu_dlya_investytsiy_4339.html.
5. Антошкиєва Т. М. Зарубежный опыт макроэкономического обеспечения инновационной деятельности // <http://be5.biz/ekonomika1/r2012/3193.htm>.
6. Зарубежный опыт государственной поддержки инновационных малых и средних предприятий // Кировский областной фонд поддержки малого и среднего предпринимательства // <http://kfrp.ru/analytics/material/innovation.php>.
7. Лирмян Р. А. Мировой опыт использования механизма венчурного финансирования инновационных процессов // Проблемы современной экономики. – 2006. – № 17. – С. 19–22.
8. Зарубежный опыт финансирования инновационной деятельности // Актуальные вопросы экономики и управления: Сб. матер. Международной научно-практ. конф. (20–25 декабря 2008 года). – Дмитровград: ДИТУД, 2008. – 178 с.
9. Иващенко А. А., Колобов Д. В., Новиков Д. А. Механизмы финансирования инновационного развития фирмы. – М.: ИПУ РАН, 2005. – С. 8–9.
10. Конференция Организации Объединенных Наций по торговле и развитию. Нью-Йорк и Женева: Доклад о мировых инвестициях. – 2011. – С. 3–4.

Summary. The paper analyzes the domestic and foreign experience in the development of mechanism for financing investment and innovation. Emphasized a state growing role in the investment processes, providing financial support to banks involved in the implementation of major national innovation projects. Defined the basic mechanism for financing innovation contributed to the creation of modern production of new knowledge, technologies and management principles, increasing employment and international competitiveness of national economy.

Keywords: investment, innovation, funding mechanism, banks.